

PETI DRAGONSKI POLK

Sergej Vrišer, »Finfarji«: Štajersko-koroško-kranjski dragonski polk št. 5, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2000 (Razprave Filozofske fakultete), 76 strani.

Slovensko vojaško zgodovinopisje se ne more pohvaliti s posebno bogato bero raziskav ter objav in zato smo lahko vsakega prispevka še kako veseli. Tako tudi knjižice prof. dr. Sergeja Vrišerja, ki je vojaškim zgodovinarjem znan predvsem kot odličen poznavalec uniform. Tokrat je posegel na drugo področje in se lotil zgodovine 5. dragonskega polka, enote, ki je precej vojakov rekrutirala tudi v slovenskih deželah. Polkovne zgodovine so v Avstriji doživele svoj razcvet v zadnji tretjini 19. stoletja, ko so se avstrijski vojaki po porazih v vojnah z Italijo, Prusijo in Francijo zatekali v bolj slavno preteklost in v njej iskali zmag, ki jim jih sedanost ni naklonila. Vojaško zgodovinopisje je služilo tudi utrjevanju tradicije enotne armade, ki je bila resno postavljena pod vprašaj po uvedbi dualizma leta 1867. Vrsta polkovnih zgodovin pa je nastala tudi po prvi vojni. Te so opisovale predvsem čas zadnje vojne habsburških vojska med letoma 1914 in 1918.

Dve takšni deli, eno rokopisno zgodovino bojevanja 5. dragonskega regimenta v prvi svetovni vojni ter korespondenco družine Gariboldi, ohranjeno v Pokrajinskem arhivu Maribor, je za osnovo svoje monografije uporabil tudi Sergej Vrišer. Toda žal je to že skoraj vse. Seznam literature, ki jo uporablja in navaja avtor, je mnogo prekratek in ne vsebuje nekaterih temeljnih del, prav tako je močno čutiti pomanjkanje temeljite obdelave virov. Predvsem seveda tistih, ki jih hrani dunajski vojni arhiv. Avtor sicer priznava, da bi z uporabo le-teh 5. dragonski polk »vojaško trdneje uokvirili«, toda to naj ne bi bil njegov namen (str. 9). Sam je želel, če ga prav razumemo, le osvetliti gradivo »s slovenskega zornega kota« ter predstaviti »zraslost tega polka s slovenskim vsakdanjim življenjem« (str. 8). Čemu bi bilo to potrebno je sicer posebno vprašanje, a zaenkrat ga pustimo ob strani in pogledimo, v kolikšni meri je avtorju uspelo doseči zastavljeni cilj. Podpisani namreč mislim, da avtor študije v uvodu napovedanega v veliki meri ni mogel napraviti prav zaradi takšnega redukcionističnega pristopa. Menim namreč, da bi šele temeljita obdelava arhivskega gradiva omogočila pisanje zgodovine polka, pa čeprav samo s slovenskega zornega kota. Pogledimo zakaj?

Podatki, ki jih prinašajo tradicionalne polkovne zgodovine, so vsebinsko zelo skopi. Običajno gre za nekakšne kronike, ki poročajo o zamenjavah poveljnikov, prestavitvah enote, manevrih in bitkah, ki se jih je udeležila, civilistih, ki so jih vojaki rešili iz deročih rek ali gorečih hiš in podobno. Vrišer, ki se je naslonil na takšne vire, žal v glavnem ni nič bolj zanimiv ali poglobljen. Vrstijo se naštevavanja dogodkov, manjka pa pogleda pod dogodkovno površino, kar bi seveda omogočilo le delo z drugačnimi viri, z viri, ki so nastajali ob delovanju enote, in jih seveda v glavnem hrani že omenjeni dunajski arhiv. Poleg tega (razen izjemoma) pogrešam tudi uporabo časopisja, ki je vendarle dosti pisalo o vojski in posebno o *domaćih* polkih. Zaradi takšnega Vrišerjevega pristopa je tudi osvetlitev slovenskega deleža ostala pri naštevanju slovenskih vojakov, ki so se podali v patroljo, zajeli kakšnega Rusa ali padli v boju...

Avtor po moje tudi ne osvetli dovolj razvoja konjenice, bojevanja in vojske (ter še česa) v širokem časovnem loku, ki ga obravnava njegova knjiga. Dvomim, da bodo vsem bralcem takoj jasni razločki med kirasirji, dragonci in huzarji, da so vsi bralci seznanjeni s temeljnimi spremembami v konjeniški oborožitvi, opremljenosti in bojevanju od začetka 18. do začetka 20. stoletja ... Še kako smiselno bi bilo, če bi Vrišer vse to vsaj skiciral in tako zgodovino *finfarjev* umestil v kontekst ter jo napravil tudi bolj zanimivo in uporabno. O tem so napisane številne študije, skromen izbor navaja tudi Vrišer, in na njihovi podlagi bi mogel (in moral) zapisati vsaj odstavek ali dva. Zanimivo je, da niti na njemu najbolj domačem področju – pri uniformiranju – pisec ni izrazil izčrpen. Knjiga je zaradi vsega navedenega nekakšna mešanica kronike in zbirke anekdotičnih dogodkov, ki zaradi neumornega naštevanja vsakoletnih vojaških vaj ni niti posebno kratkočasnica.

Če torej povzamemo zapisano: žal je knjiga Sergeja Vrišerja zgolj zbirka (v glavnem že objavljenih) podatkov in ne prinaša dosti novega, saj ji manjka izčrpnost obdelava razpoložljivih in dostopnih virov ter poglobljena analiza. Takšna knjiga pa ne more zadovoljiti niti ljubiteljskega, še manj pa poklicnega zgodovinarja. Zaradi tega se mi zdi, da pričakovanje recenzentov, češ da brez te knjige »resen oris Slovencev kot vojakov ne bo več mogoč« (na zavihku), morda drži le za res bogato slikovno gradivo, ki je objavljeno v knjigi.

Rok Stergar